

Чорнобиль: міф і реальність

Геннадій Борисович РУДЕНКО. Депутат Верховної Ради України, голова Комітету з питань екологічної політики, природоохористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Людина компетентна, людина, яка справді переймається проблемами екології в Україні, докладає максимум зусиль, аби досягти максимуму реалій у поліпшенні і екологічного стану, і зробити корисне у справі вирішення численних проблем, породжених аварією на Чорнобильській АЕС. Саме цими проблемами він стурбований чи не найбільше. Минуло майже 20 років від дня аварії на четвертому блоці. Що маємо сьогодні? Стан самої станції, зон — десятикілометрової та тридцятикілометрової, 2,5 мільйона чорнобильців, з-поміж них 200 тисяч ліквідаторів аварії, майбутнє Чорнобиля і людей, які волею долі причетні до нього. Чи, може, не завжди причетні? Про це та багато іншого наша розмова.

— Геннадію Борисовичу, хочу познайомити вас з «Київською правдою». Найстаріша газета України, незабаром їй виповниться 90. Чорнобильською станцією займаємось, відколи було закладено перший камінь у будівництво атомного гіганта в Україні. І коли сталася аварія, то й взагалі із ЧАЕС, з проблемами, породженими бідою, не розлучаємось.

— Я не можу похвалитись таким тривалим спілкуванням зі станцією.

— Але ж, мабуть, дуже щільним...

— Скоріше — щирим. Мені хочеться правдиво і реально розібра-

тися, що ж трапилось, що діється, чи все зроблено, як треба, які допущені помилки у технічному і соціальному забезпеченні ліквідації наслідків аварії. Особисто я не є учасником ліквідації цієї аварії, не є жителем будь-якої зони. Не зацікавлений в тому, щоб до того, що існує, додавати гіпотези, проблеми. Їх і так багато.

— Отже — ваша позиція?

— З моєї позиції — аварія стала для одних горем, для інших, на превеликий жаль, засобом наживи. Із самого початку були зроблені неправильні акценти. Масштаби аварії, її значущість на всіх



світових рівнях була під грифом особливої, ще не баченої у світі уваги і турботи. Складалося безліч програм, які вимагали шалених коштів. В цьому напрямку за радянських часів на станцію було витрачено 12 мільярдів доларів, за роки незалежності — до 6 мільярдів доларів. За розумного витрачання, планування цих коштів багато на що б вистачило, і ми

б не мали сьогодні тієї картини, яку маємо. Практично відкритий четвертий реактор, не розвантажені від ядерного палива другий і третій реактори, численні проблеми із зонами, із людьми, які постраждали або і зовсім не постраждали від чорнобильської аварії. Філософія була такою, що Чорнобиль має однаково сприйматись і нашою, і міжнародною спільнотою в 1986 році, і сьогодні, і у найближчому майбутньому. Але ж настав час, коли чорнобильські проблеми потрібно вирішувати не на емоційному рівні. Слід підійти до них фахово, медично, науково. Показати реалії світового сприйняття. Ейфорія перших років у далекому і близькому зарубіжжі вже давно пройшла. Сьогодні на першому місці — науковий супровід проблем, які склалися на станції після аварії.

— Пане Геннадію, ви не любите слова «катастрофа»...

— Мабуть, що й так. Річ у тому, що аварія на атомних траплялись у світі і окрім нашої, Чорнобильської. Хоч не так багато. Але вони були. І жодна з них не називалася катастрофою. Техногенна аварія, про яку і в майбутній історії писатимуть саме як про аварію.

(Закінчення на 2-й стор.)

Чорнобиль: міф і реальність

(Закінчення.)

Початок на 1-й стор.)

— Ви недавно побували на науковій конференції у Відні, де багато уваги було приділено чорнобильській аварії.

— І ця конференція показала, що зарубіжжя розуміє наші проблеми, готове допомогти Україні у технічному плані, але не готове, не хоче брати на себе соціальні проблеми. Бо вони є проблемами України. Так само, як і проблеми охорони здоров'я. Вони також, що стосується чорнобильців, мають стати більш реальними, більш наближеними до науки.

— Не катастрофа. Але аварія. Згодна. Вона була — від цього нікуди не дінешся. Ми і досі, що називається, «варимось» у цій аварії.

— В Україні, хоча минуло майже 20 років, питання чорнобильської аварії стоїть надто гостро. Сприйняття її неоднозначне. І це абсолютно виправдано. Найбільш правдива історія будь-якої події пишеться, коли вже не залишилось її свідків. Думаю, так само буде і з Чорнобилем. Колись Україна та людство в цілому дізнаються справжню правду про саму аварію, про нелегкі шляхи ліквідації її наслідків. А сьогодні ми в Україні бачимо навіть такий поділ: я чорнобильець, а ти — ні. У той час, як треба дивитись на кожного з нас — як на українця, як на людину, яка потребує тієї чи іншої уваги, допомоги.

— Досі міжнародна спільнота нам допомагала у вирішенні проблем аварії. А далі?

— А далі зарубіжні країни чітко нам кажуть, що соціальні питання не можна вирішувати за рахунок, лише за рахунок, міжнародних організацій. Після деяких sentimentів Захід нам чітко сказав, що соціальні проблеми — ваші. І вони мають рацію. Це ми, Україна в цілому, маємо дбати про виконання закону про Чорнобиль. А він, закон, навіть у країні роки виконувався не більше як на 50 відсотків. Зараз і того менше. Але ж моральним є закон, який виконується на 100 відсотків. В іншому випадку він не спрацює, його треба переглядати. Це величезна робота і для науковців, і для служби статистики, і робота з людьми, які тією чи іншою мірою постраждали від Чорнобиля.

— Що ви пропонуєте?

— У нас, в Україні, нараховується 2,5 мільйона чорнобильців. З помірних них 200 тисяч ліквідаторів, тобто тих, хто має першу категорію. Абсолютно відповідаю за свої слова, що здебільшого ми стикаємось з людьми, які використовують на свою користь сам факт існування аварії. Заболіла у вас голова — Чорнобиль винний, заболіло горло — знову ж таки Чорнобиль. Але ж, погодьтесь, є чимало факторів, які вкрай негативно, і набагато більше, ніж

Чорнобиль, впливають на здоров'я людей. Паління, алкоголь, наркотики, відмова від своєчасного лікування різних хвороб, харчування, яке залишає бажати кращого. Не може бути хвороб лише від Чорнобиля. Це один з помилкових міфів, що у всьому винна 20-річної давності аварія. Але чомуся ми не беремо до уваги, що 85 відсотків вироблених в Україні продуктів не відповідають збереженню запрограмованого природою здоров'я. Цитовидка у дітей, порушення роботи щитовидної залози у дорослих — з цим не можна не погодитись. Але все списувати на Чорнобиль — навіть не просто неправильно, а злочинно. Це все я кажу до того, що нам треба переглядати спосіб життя у власному домі, а не звинувачувати лише аварію, не чекати допомоги лише із Заходу чи Сходу.

— Отже, і справді чітко вималюються чорнобильські реалії і міфи.

— До речі, до міфів я хочу віднести і створення четвертої чорнобильської зони. Її як такої просто не існує. І за цей міф треба знайти відповідальних. Це люди, які зробили кримінальний злочин. Загострює злочин і те, що нинішні жителі четвертої зони дуже боїсно сприймають її ліквідацію, називаючи себе жертвами Чорнобиля. Але ж візьміть Дніпродзержинськ, Жовті Води, де радіація набагато вища, ніж у будь-якій нашій зоні. Люди там живуть, працюють так само, як ми, хворіють на різні недуги. Хоч як не складно, це питання треба вирішити. Бо інакше ми ніколи не виберемось з маси чорнобильських проблем. Треба багато працювати з людьми, проводити паспортизацію зон, перевіряти медичний рівень захворюваності серед населення. Торік ми провели паспортизацію по всій області. Вона показали, що можна значно скоротити населені пункти, які належать до «гострих» зон — безумовного, гарантованого, посиленого радіоекологічного контролю. Думаю, що люди це розуміють, коли побачать реальні, правдиві цифри, коли побачать не те, що держава хоче від них відмахнутись, а навпаки, забезпечити їх соціальні потреби.

— Кілька слів про те, як ви ставитесь до 30-кілометрової зони.

— На мій погляд, треба працювати над тим, щоб використати її як національний заповідник. Можна організувати там техногенні парки, парки альтернативних енергетик. Врешті — майданчик для науковців. Зона — полігон для наукових досліджень, водночас полігон для проведення навчання з виведення атомних станцій з експлуатації. Такі спеціалісти потрібні всій Україні. Все це рішення дуже складні, не одного дня, але їх

потрібно приймати, бо вони єдині правильні. Слід іти до народу, обговорювати всі питання з людьми, бути реалістами у розв'язанні власних проблем.

— Прокоментуйте, будь ласка, те становище, яке склалося на четвертому аварійному реакторі.

— На жаль, чіткої картини і досі не маємо. Що стосується цього реактора, то навколо нього і справді скупчилося безліч найрізноманітніших міфів. Дехто каже, що в його глибинах лежать у відкритому стані 200 тонн радіоістотних речовин. Причому ця цифра коливається і вправо, і вліво до будь-яких рівнів. Але справжнього рівня назвати ніхто не може, мабуть, це неможливо сьогодні зробити навіть з технічного боку. Будівництво конфайтменту. Часто говорили, що він вже почав монтуватися. Коли? Було прийнято рішення на політичному рівні, виділялися гроші, але спорудження нового укриття для четвертого блоку і досі чи не на нульовому рівні. Старе укриття блоку назвати зразком безпеки не можна. Конфайтмент треба будувати. І це тепер справа не стільки зарубіжжя, скільки цілком і повністю України.

— Другий і третій блоки, в яких і сьогодні багато ядерного палива, являють для нас небезпеку?

— Не думаю. Палива там залишилось і справді багато. Але поки що вивантажувати його немає куди. Це питання в основному до міжнародних партнерів, які затримують будівництво об'єктів із переробки та зберігання ядерного палива, порушують строки їх здачі.

— І насамкінець, як ви ставитесь до твердження експертів «Чорнобильського форуму» щодо нових даних у площині жертв чорнобильської аварії?

— Я згоден з тим, що загалом, як свідчать численні цифри, загинуло 4000 тисяч чоловік. В тому числі 50 чорнобильців померли від гострої променевої хвороби, 3940 чоловік, що пішли в інші світи, з числа ліквідаторів, з числа тих, хто проживав в особливо уражених радіацією регіонах. Останнє слово скаже час. І наука. Серйозна, збагачена багатьма дослідженнями, аналізами. Поки що ж всі твердження по Чорнобилю на злам науки і передбачень. Повторюю, нам вже давно пора перейти лише від емоційного сприйняття чорнобильської аварії до серйозних науково обґрунтованих підходів. Це піде на користь і тим людям, які справді постраждали від Чорнобиля, і в цілому для України.

— Дякую за бесіду.

О. ДЕЙНЕКО.

Фото

Л. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО.